

If a necessity for conducting investigative measures outside of the Member State of operation occurs, the JIT has several options. If the measures should be undertaken in a Member State participating in the JIT, members seconded to the JIT by that Member State may request their own competent authorities to undertake those measures, as per Art. 13, it. 7 of Convention 2000. Evidence gathered by these national authorities is deemed gathered by the JIT and the above applies to them as well. If the investigative measures should be undertaken in a third state then members of the JIT have to use the standard procedures for MLA, as per Art. 13, it. 8 of Convention 2000. In the latter case the establishing agreement should state that evidence gathered through MLA by one party Member State can be used by the other party Member States.

Another important issue concerning evidence is their disclosure. Different national laws prescribe different disclosure regulations which should be taken into account when preparing a common investigation strategy.

Надійшла до редакції 30.05.2018

Tozova R. Illegal drug trafficking. The problems of combating illicit drug trafficking in Bulgaria from the point of view of exchange of positive experience in the field of legal cooperation are considered.

Keywords: *drug trafficking, criminalization, individualization of criminal responsibility.*

УДК 343.14:351.745.7:343.974

Трофименко Р.В.

(Служба безпеки України)

ЩОДО ПЕРСПЕКТИВНОЇ ПОБУДОВИ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ОРГЗЛОЧИННОСТІ

Обґрунтовано пропозицію з наповнення національного правового поля комплексною, превентивно-репресивною ідеологією протидії організованій злочинності, котра, в свою чергу, має бути реалізована в удосконаленій конструкції загальнодержавної системи протидії організованій злочинності. Незаконний обіг наркотиків розглядається у статті як форма організованої злочинності, що створює загрозу для стабільності, безпеки і суверенітету держави.

Ключові слова: *організована злочинність, злочинні організації, незаконний обіг наркотиків, координація, взаємодія.*

Постановка проблеми. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин [1] встановлює комплексний превентивно-репресивний підхід до діяльності з нейтралізації цієї загрози людству, визначаючи необхідність здійснення широкого спектру заходів із запобігання незаконному обігу наркотиків (ст. 10, 12-14, 17-19, 24 Конвенції). При цьому зазначена Конвенція відносить незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин до форм організованої злочинності, що підривають законну економіку і створюють загрозу для стабільності, безпеки і суверенітету держав. У преамбулі вказаної Конвенції також зазначається, що незаконний обіг забезпечує великі прибутки і фінансові кошти, що дає змогу транснаціональним злочинним організаціям проникати в урядові механізми, законну торговельну і фінансову діяльність і суспільство на всіх його рівнях, роз-

кладати і підривати їх.

Тож, за змістом розглянутих вище положень Конвенції, боротьба проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин має бути складовою діяльності державних інституцій, у т.ч. спецслужб, з протидії організованій злочинності, зокрема транснаціональній.

Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності [2] визначає як свою мету (стаття 1) сприяння співробітництву в справі більш ефективного попередження транснаціональної організованої злочинності та боротьби з нею. Згідно з цією метою та змістом Конвенції країни-учасники (Конвенції) мають забезпечувати баланс превентивної та репресивної ідеологій у сфері протидії організованій злочинності. Так, поряд з питаннями криміналізації відповідних діянь та забезпечення кримінального переслідування членів злочинних угруповань акцент в Конвенції проти транснаціональної організованої злочинності зроблено на запровадженні оптимальних практик і політики, спрямованих на попередження організованої злочинності (ст. 31), зокрема за допомогою вжиття належних законодавчих, адміністративних заходів, зміцнення співробітництва правоохоронних органів з приватними організаціями різних секторів економіки, аналізу тенденцій в галузі організованої злочинності, поліпшення умов, що визначають уразливість груп населення, які знаходяться у несприятливому соціальному становищі, тощо.

Разом з тим на даний час в національному правовому полі України в сфері протидії організованій злочинності репресивна ідеологія залишається домінуючою. У базовому для цієї сфери Законі "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю" норми, що регламентують функціонування репресивної складової протидії організованій злочинності, превалують над нормами забезпечення превенції (зокрема, щодо впливу на фактори та чинники, які породжують й сприяють поширенню зазначеного негативного явища). При цьому на стан протидії організованій злочинності в Україні сьогодні негативно впливає низька ефективність існуючих механізмів координації та взаємодії як між суб'єктами боротьби з організованою злочинністю (котрі виконують переважно репресивну функцію), так і між цими суб'єктами та іншими органами державної влади, що можуть забезпечити належний вплив на фактори поширення організованої злочинності.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У наукових працях О.М. Юрченка, С.А. Шепітька, М.В. Гребенюка та інших учених йдеться про стан поширення організованої злочинності, існуючі механізми боротьби з нею [3-5]. Розглядаються недоліки та досліджуються проблеми правового, інституційного забезпечення протидії вказаній загрози національній безпеці, зокрема в контексті реформування правоохоронної системи, запровадження ефективної державної політики у відповідній сфері. Пропонуються окремі рішення для вказаних проблем.

Виклад основного матеріалу. На думку автора, вирішенню окреслених у цій статті проблем та, відповідно, підвищенню рівня ефективності заходів з нейтралізації загроз організованої злочинності сприятиме наповнення національного правового поля комплексною, превентивно-репресивною ідеологією протидії організованій злочинності, котра, в свою чергу, має бути реалізована в удосконаленій конструкції загальнодержавної системи протидії організованій злочинності.

Тож пропонується така структурна побудова перспективної моделі загальнодержавної системи протидії організованій злочинності:

А. Підсистема правового забезпечення сфери протидії організованій злочинності, складовими якої, зокрема, є: нормативно-правова база (комплекс нор-

мативно-правових актів), внаслідок застосування якої забезпечується ефективна протидія організованій злочинності, а уповноважені на таку діяльність суб'єкти наділяються необхідними правовими інструментами; механізми співпраці між суб'єктами законодавчої ініціативи / суб'єктами видання підзаконних актів та уповноваженими на протидію організованій злочинності суб'єктами, що забезпечують створення ефективної нормативно-правової бази у вказаній сфері та її своєчасну актуалізацію.

Б. Підсистема інституційного забезпечення протидії (боротьби та запобігання) організованій злочинності, що, в свою чергу, складається з:

Б.1. Сегмента інституційного забезпечення боротьби з організованою злочинністю:

Б.1.1. Державні органи, основною функцією яких є боротьба з організованою злочинністю:

- спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю Служби безпеки України;
- підрозділи інших відомств (у разі визначення таких в процесі реформування системи правоохоронних органів);

Б.1.2. Державні органи, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій:

- органи/підрозділи Національної поліції і Служби безпеки України, крім зазначених у пункті Б.1.1;

- органи прокуратури України (до завершення дворічного терміну, відлік якого починається після початку діяльності Державного бюро розслідувань);

- органи доходів і зборів та органи державного фінансового контролю;

- органи Державної прикордонної служби України;

- органи і установи виконання покарань та слідчі ізолятори;

- розвідувальні органи України (згідно зі ст. 4 Закону України "Про розвідувальні органи України" до основних завдань розвідувальних органів України відносно, зокрема, участь у боротьбі з міжнародною організованою злочинністю, незаконним обігом наркотичних засобів);

- Національне антикорупційне бюро України;

- Державне бюро розслідувань;

- Національна гвардія України (згідно зі статтею 1 Закону України "Про Національну гвардію України" Нацгвардія є військовим формуванням, що призначено у т.ч. для припинення у взаємодії з правоохоронними органами діяльності організованих груп та злочинних організацій);

- Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

В підрозділах окремих державних органів, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій, можуть створюватися структурні ланки, що спеціалізуються на боротьбі з організованими формами злочинності відповідно до компетенції відомства. Зокрема, в підрозділах Національної поліції України можуть бути утворені структурні ланки, що спеціалізуються на боротьбі з організованими формами злочинності у відповідних сферах (залежно від функціональності підрозділу Нацполіції, наприклад протидія наркозлочинності), в структурі апарату Національної поліції України – Департамент з функцією координації діяльності підрозділів Нацполіції з боротьби зі злочинами, вчиненими в організованих формах.

У державних органах, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій, можуть також передбачатися посади осіб, до функціональних обов'язків яких входить організація відомчої та міжвідомчої взаємодії в питаннях боротьби з орга-

нізованою злочинністю. Стан та результати взаємодії є основним критерієм ефективності службової діяльності таких працівників;

Б.1.3. Державні органи, які мають обов'язки зі сприяння боротьбі з організованою злочинністю (ст. 18 Закону України "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю"): Національний банк України; Антимонопольний комітет України; Фонд державного майна України; Державна служба фінансового моніторингу; інші державні органи, що мають право контролю за дотриманням організаціями і громадянами законодавства України;

Б.1.4. Судді, визначені у судах для розгляду судових справ з питань, пов'язаних з боротьбою з організованою злочинністю (згідно з пунктом 5 ст. 22 Закону України "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю").

Б.2. Сегмента інституційного забезпечення превенції організованої злочинності (превентивний сегмент), що включає як органи сегмента інституційного забезпечення боротьби з організованою злочинністю, так і всі інші державні органи, а також інститути громадянського суспільства та бізнес-середовище.

Основний принцип дії превентивного сегмента: правоохоронні органи забезпечують координаційний орган (Б.4.) інформацією, завдяки якій (та іншим даним) останнім у ході моніторингу криміногенної ситуації та її оцінки формується висновки та рекомендації для державних органів та інших елементів превентивного сегмента щодо позитивного впливу на фактори криміналізації та чинники, що сприяють поширенню організованої злочинності.

Б.3. Сегмента інституційного забезпечення наукової роботи у сфері протидії організованій злочинності (МНДЦ при РНБОУ, науково-дослідні установи системи МВС, Служби безпеки, Мінюсту та ін.).

Б.4. Координаційного органу, який здійснює організаційне забезпечення реалізації державної політики у сфері протидії організованій злочинності, відповідає за ефективне функціонування механізмів координації та взаємодії у цій сфері, у тому числі за координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі з організованою злочинністю, надання до превентивного сегмента (Б.2) висновків та рекомендацій щодо позитивного впливу на фактори криміналізації та чинники, що сприяють поширенню організованої злочинності, а також запровадження та подальше організаційне забезпечення реалізації механізму стратегічних комунікацій у сфері протидії організованій злочинності.

Слід зазначити, що під час заходів з розробки проекту нової Концепції протидії організованій злочинності, що здійснювалися у 2017 році на базі МНДЦ при РНБОУ за участі автора, опрацьовувалася практика європейських країн зі створення такого органу. Зокрема, розглядалася діяльність Координаційного центру боротьби з організованою злочинністю (Угорщина), що розпочав роботу з березня 2001 року згідно з прийнятим в Угорщині законом "Про Координаційний центр по боротьбі з організованою злочинністю". Необхідність створення зазначеного Центру (самостійного центрального координаційного відомства) була викликана великою кількістю угорських спецслужб і наявністю дублювання функцій та завдань в їх діяльності. Основними завданнями Центру було визначено накопичення та аналіз інформації з проблем організованої злочинності; надання на основі аналізу пропозицій, необхідних для прийняття стратегічних рішень; інформаційне забезпечення взаємодіючих органів в рамках визначеного законодавством кола завдань; контроль за відсутністю дублювання завдань в діяльності зацікавлених правоохоронних органів та спеціальних служб; надання допомоги спецслужбам у виявленні та припиненні діяльності організованих злочинних угруповань.

При цьому, на думку автора, існуючі до останнього часу в Україні меха-

нізми координації в правоохоронній сфері не довели свою ефективність на практиці. Так, міжвідомчі наради керівників правоохоронних органів перетворилися на формальні заходи, результатом яких, як правило, було лише видання постанови за результатами відповідної наради, до якої вносяться планові організаційні та практичні заходи, що і без цього будуть здійснюватися відповідно до завдань правоохоронних органів у буденному режимі. А в подальшому відбувається звітування за результатами поточної роботи, що підганяються під тематику відповідної координаційної наради.

Тож вбачається, що застосування існуючих форм координації не має суттєвого позитивного впливу на налагодження системної роботи з об'єднання зусиль правоохоронних та інших державних органів з протидії загрозам організованої злочинності.

В. Механізми координації та взаємодії у сфері протидії організованій злочинності (комплекс типових процедур, алгоритмів та форм координації і взаємодії державних інституцій між собою та з громадськістю/бізнес-середовищем, що забезпечує найбільш ефективну реалізацію завдань протидії організованій злочинності).

Г. Підсистема наукового забезпечення протидії організованій злочинності, в рамках функціонування якої відбувається, зокрема, взаємодія науководослідних установ та відомств, що здійснюють правозастосовну діяльність у вказаній сфері, наукове опрацювання матеріалів останніх та підготовка науковообґрунтованих проектів управлінських рішень, методичних рекомендацій та НПА у сфері протидії організованій злочинності.

Д. Підсистема інформаційно-аналітичного забезпечення протидії організованій злочинності з такими базовими інструментами як:

– єдина інформаційна (захищена) система правоохоронних органів України для інформаційно-аналітичного забезпечення боротьби з організованою злочинністю та відомчі бази даних;

– система моніторингу та управління ризиками організованої злочинності (серед основних її завдань – визначення факторів криміналізації, які потребують першочергового впливу на них з боку органів державної влади для корегування/поліпшення як окремих показників, значення яких є критичним, так і стану організованої злочинності в цілому);

– побудована за принципом розумної достатності система звітності у сфері протидії організованій злочинності, функціонування якої не створює умов для: визначення пріоритетом у роботі (уповноважених на протидію організованій злочинності суб'єктів) високих кількісних статистичних показників; як наслідок, фальсифікації останніх; “суперництва” заради та через зазначені показники між різними державними інституціями.

Е. Підсистема забезпечення міжнародного співробітництва у питаннях протидії організованій злочинності, в рамках функціонування якої застосовується комплекс ефективних процедур, механізмів та організаційних форм співробітництва.

Є. Підсистема контролю у сфері протидії організованій злочинності, що складається із сегментів: парламентського контролю; громадського контролю і зовнішнього (недержавного) оцінювання ефективності загальнодержавної системи протидії організованій злочинності та її складових.

Ж. Підсистема фінансового та матеріально-технічного забезпечення протидії організованій злочинності, що створює необхідну матеріальну основу для ефективного функціонування уповноважених на діяльність у вказаній сфері інституцій.

Висновок. Вбачається, що використання на практиці запропонованої структурної побудови перспективної моделі загальнодержавної системи протидії

організованій злочинності сприятиме підвищенню рівня ефективності заходів з нейтралізації відповідних загроз національній безпеці, імплементації у національне правове поле принципів та положень базових документів Організації Об'єднаних Націй щодо протидії організованій злочинності, зокрема в сфері незаконного обігу наркотиків. З урахуванням цього автором пропонується використати вказану модель під час розробки та реалізації концептуальних документів щодо забезпечення національної безпеки, у т.ч. Стратегії (Концепції) протидії організованій злочинності, та змін до профільних законів у вказаній сфері.

Бібліографічні посилання

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/995_096.
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності // Офіційний вісник України. 2006. № 14.
3. Юрченко О.М. Проблемні питання протидії організованій злочинності у сфері державної безпеки // Науково-практичний журнал МНДЦ з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБОУ "Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). Київ, 2015. № 1 (34). С. 39-44.
4. Шепетько С.А. Сучасні соціально-економічні детермінанти організованої злочинності // Науково-практичний журнал МНДЦ з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБОУ "Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). Київ, 2015. № 1 (34). С. 35-38.
5. Гребенюк М.В. Деякі питання реформування правоохоронної системи України (щодо посилення спроможностей національної поліції України у сфері боротьби з організованою злочинністю // Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: матеріали X міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 30 березня 2018 р. Одеса: ОДУВС, 2018. С. 33-35.

Надійшла до редакції 15.05.2018

Trofymenko R.V. On the prospective construction of the generalized system of contingency organized crime. The article substantiates the proposal to fill the national legal field with a comprehensive, preventive and repressive ideology of counteraction to organized crime, which, in turn, should be implemented in the improved design of the national system for counteraction to organized crime.

The author proposes such an updated model and notes that its implementation will contribute to improving the effectiveness of measures to neutralize the threats of organized crime, the implementation in the national legal framework of the United Nations basic documents on counteraction to organized crime, in particular in the area of illicit drug trafficking. The author suggests using this model during the development of conceptual documents on ensuring national security, including Strategies for combating organized crime. Illicit drug trafficking is considered in the article as a form of organized crime, which poses a threat to the stability, security and sovereignty of the state.

Keywords: *organized crime, criminal organizations, drug trafficking, coordination, interaction.*